

Informatie

De Bouwepet en het Ottema-Wiersmareservaat zijn twee van de zeven deelgebieden van het Bûtenfjild, een erg fraai en bijna aaneengesloten moerasgebied met een oppervlakte van ruim 340 hectare. De andere deelgebieden zijn Sippen-finnen, d'Amelannen, Oer de Wiel, het moerasgebiedje Swarte Broek en de Japmuoiskolk. De westelijke grens van het Bûtenfjild wordt gevormd door de zandrug met de dorpen Tytsjerk en Gytsjerk. In het zuiden en oosten wordt het gebied begrensd door een zandrug met de dorpen Hurdegaryp, Veenwouden, Broeksterwoude en Damwoude. Het Bûtenfjild is een belangrijke schakel in de ecologische hoofdstructuur tussen de Grutte Wielen en het Lauwersmeergebied.

Wandelroute

De wandeling van ongeveer acht kilometer voert door de Bouwepet en het noordelijk deel van het Ottema-Wiersmareservaat. In de Bouwepet wordt de route gemarkeerd door zwerfkeien. In het Ottema-Wiersmareservaat voert een rondgaande route over de hoger gelegen delen.

Uitkijkpunt

In het Ottema-Wiersmareservaat heeft u vanaf het *heechhout* een mooi zicht op de Sippen-finnen en Oer de Wiel. Net buiten onze wandelroute, aan het Koekoekspad (zo'n 800 meter van de Ottemaweg) staat een uitkijkpunt met een informatiepaneel. Rondom het noordelijk deel van de Ottema-Wiersmareservaat loopt een gevarieerd wandelpad dat het hele jaar is opengesteld. Aan de zuidkant is het reservaat te beleven vanaf het fietspad. De Veenwoudsterwa-vaart wordt gebruikt voor kanoën en de pleziervaart.

Parkeren

Bij het geologisch monument aan de Halligenweg is een parkeerplaats.

It Fryske Gea
Postbus 3
9244 ZN Beetsterzwaag
Tel. (0512) 38 14 48
Fax (0512) 38 29 73
E-mail info@itfryskegea.nl
Website itfryskegea.nl

Wandelen in de Bouwepet en het Ottema- Wiersma reservaat

Van eeuwenoude zwerf-
keien in een stroomdal
naar het veenlandschap
van de heren
Ottema en Wiersma

Bouwepet

Geologisch monument

Ingesloten tussen de zandruggen van de Trynwâlden in het westen en de Dokkumer wâlden in het oosten liggen de Bouwepet en het Ottema-Wiersmareservaat. Twee prachtige deelgebieden van het Bûtenfjild, een zeer gevarieerd en bijna aaneengesloten moerasgebied met een oppervlakte van ruim 340 hectare. De natuurgebieden vormen een mooi contrast: het open landschap van de Bouwepet en het meer gesloten karakter van het Ottema-Wiersmareservaat.

Samen met It Fryske Gea vrijwilliger Jan Bos die het gebied door en door kent en boeiend kan vertellen, beginnen we de tocht door de Bouwepet en het Ottema-Wiersmareservaat bij het geologisch monument aan de Haligenweg in Mûnein (Molenend). Hier is ook een parkeerplaats met een informatiepaneel. De wandelroute in de Bouwepet is gemarkeerd door achttien grote zwerfkeien. We maken meteen kennis met de bewoners van het gebied: een groepje Exmoorpony's. Dit sterke Engelse ras met hun mooie licht- of donkerbruine vacht wordt door It Fryske Gea gebruikt voor begrazing. We dalen een stenen trapje af en staan pal voor het geologisch monument.

Het monument is gemaakt van zwerfkeien die in de voorlaatste ijstijd (150.000 tot 100.000 jaar geleden) door landijsgletsjers uit de Scandinavische streken werden meegevoerd. De zwerfkeien zijn tijdens de ruilverkaveling in 1996 in de omgeving gevonden en in het monument verwerkt. Ze vormen de landen Noorwegen, Zweden en Finland. Op een plaquette bij het monument staat:

Tekst: Henk Dilling

Foto's: Hans Pietersma,

Teun Veldman en Dico de Klein

Van Finland, Zweden en daarnearby liggen hier de stenen wijd verspreid. Door ijsgeweld van daar verdreven in een lang vervlogen tijd. Rotsen werden stenen, leem en zand. De keien vormen hier hun moederland.

Grauwe vliegenvanger

Bouwepet

Met om de paar honderd meter een indrukwekkende zwerfkei als wegwijzer vervolgen we onze wandeling door dit relatief jonge natuurreservaat. Pas in 1990 kreeg het gebied de natuurbestemming. Vanaf dat moment is het voormalige grasland veranderd in een moerasgebied met plassen en van groot belang voor wintergasten.

Broedplaats en foerageergebied

Van alle deelgebieden van het Bûtenfjild is de Bouwepet het belangrijkste voor de wintergasten. In de winter, als grote delen onder water staan, verblijven er ganzen, eenden en steltlopers. In het voorjaar gebruiken vooral eenden het gebied als broedplaats. Verder zijn de grutto en de kempfaan er in het voor- en najaar gesignaleerd. Het is bovendien een prachtig foerageergebied voor diverse soorten vleermuizen. Maar ook de kiekendief, havik, torenvalk, blauwborst, porseleinhoen en zilverreiger hebben het natuurgebied inmiddels ontdekt.

Al wandelend is goed te zien dat de Bouwepet een stroomdal is dat dwars door het boerenland loopt en de Grutte Wielen met het Ottema-Wiersmareservaat verbindt. Het stroompje slingert tussen de aangrenzende, hogere zandgronden. Deze waren vroeger een meter hoger, maar ze zijn door afgraving ten behoeve van zandwinning verlaagd.

Langs de waterkant in het rietgras ontdekken we de pitrus. Het pitje van deze plant diende in de Middeleeuwen als lampenpit. Het pitje zuigt de olie op en is brandbaar. Maar ook tijdens de Tweede Wereldoorlog toen elektriciteit een probleem vormde en er

schaarste was aan kaarsen, is gebruik gemaakt van lampenpitjes uit de pitrus. Naast de veel voorkomende pitrus kent het gebied ook een aantal waardevolle plantensoorten, waaronder verschillende soorten kranswieren en ondergedoken moerasscherm. Het water is overigens heel schoon, met veel vissoorten en kleine waterdiertjes zoals schrijvertjes.

Na een kilometer of twee gaan we een bruggetje over en komen bij een romantisch bankje op een fantastische locatie. Een plek om op een zomeravond naar de ondergaande zon te kijken en te genieten van een prachtig concert van de talrijke vogels die het gebied bewonen. En wie geluk heeft, ziet dan ook nog reeën voorbij komen.

Oversteek naar veenlandschap

We verlaten de Bouwepet en steken de Ottemaweg over. Een eindje verderop, aan de linkerkant, is een wandelpad dat toegang geeft tot het noordelijke deel van het Ottema-Wiersmareservaat. We maken een rondgaande wandelroute via de hoger gelegen delen. We gaan rechtersom, buigen af naar links en keren dan terug naar de ingang van de route. Het contrast is bijzonder. Van een open natuurgebied komen we in een lager gelegen en meer gesloten veenlandschap.

Het Ottema-Wiersmareservaat is een gevarieerd moerasgebied met broekbos, rietlanden, schraallanden en plassen. Het is ontstaan door turfwinning. Al in de vijftiende eeuw werd hier turf gewonnen door de monniken van de kloosters Mariëngaarde bij Hallum en Claerkamp bij Rinsumageest. Vanaf die tijd is het gebied verveend en in cultuur gebracht. Er werd een uitgebreid stelsel van sloten en vaarten aangelegd waarmee het gebied bereikbaar werd met bootjes.

Ronde zonnedauw

Ottema-Wiersma reservaat

Blauweknoop

Moerasviooltje

Ontwatering zorgde voor verving en het ontstaan van extensieve landbouw. Wegen werden nauwelijks aangelegd. Toen de invloed van de kloosters afnam, werd het gebied eigendom van de provincie en later van meerdere kleine boeren. In de crisisjaren en tot na de Tweede Wereldoorlog is het gebied grotendeels ontgonnen. Dankzij de toenmalige eigenaren, de heren Ottema en Wiersma, is een deel gespaard gebleven van de ontginningsdrang. De natuurliefhebbers weigerden aan de ontginning mee te werken. Als dank voor hun inspanningen kreeg het reservaat uiteindelijk hun naam. In de jaren zestig kwam het Ottema-Wiersmareservaat in bezit van It Fryske Gea.

Bijzondere planten en vlinders

In dit drassige gebied groeien bijzondere planten zoals het moerasviooltje, blauwe knoop en ronde zonnedauw. Ook reeën, vossen en verschillende soorten roofvogels voelen zich er thuis. Een bijzondere bewoner was de zilveren maan, een zeldzame vlindersoort. Halverwege onze rondgang is een heechhout (verhoogd loopbruggetje). Vanaf deze plaats hebben we prachtig zicht op het eilandje de Sippen-finnen en de 120 hectare grote polder Oer de Wiel.

Tot 2010 was Oer de Wiel in gebruik als landbouwgrond. Het oorspronkelijke veenlandschap wordt nu in ere hersteld. Dat gebeurt door verhoging van het waterpeil. Ondertussen is ook een fraaie wandelroute en een vissteiger aangelegd. Een bijzonder project in Oer de Wiel is het in turf uitgevoerde bankje of stekje 'De Spitplaats' van architecte Nynke-Rixt Jukema. De naam verwijst naar de turfwinning en 'De spitketen' die hier vroeger stonden. Een spitkeet is

Spotvogel

een eenkamerwoning met één vertrek voor wonen, slapen en koken. Rond 1900 woonde ruim tachtig (!) procent van de bevolking van de gemeente Dantumadeel in een spitkeet.

We laten het heechhout achter ons en vervolgen onze rondgang langs open water omringd door rietland met onder andere lis-dodde, grote boterbloem en wateraardbei. Al wandelend worden we af en toe begeleid door vogelzang. Niet zo verwonderlijk, want het reservaat is een eldorado voor 'de gevleugelde vrienden' en dus ook voor vogelliefhebbers. Zo is het een geliefde plek voor bosvogels waarvan meerdere soorten op de Rode Lijst staan en dus bescherming verdienen omdat ze steeds zeldzamer worden. In het Ottema-Wiersmareservaat zijn dat onder andere de koekoek, grauwe vliegenvanger, boomvalk, nachtegaal, spotvogel en wielewaal.

Moeras- en watervogels

Terug naar de ingang waar we opnieuw de Ottemaweg oversteken en terug naar de Bouwepet. We gaan rechtsaf en lopen weer naar de parkeerplaats bij het monument. Op de terugweg signaleren we een graspieper en twee grauwe ganzen die kwekkend over het water scheren. Even later wijst Jan Bos op een buizerd die vanaf grote hoogte naar muizen speurt. De roofvogel hoeft zich overigens geen zorgen te maken over zijn menu, want het gebied is rijk aan muizen.

De Bouwepet kent verschillende soorten zoogdieren: twee soorten spitsmuizen, vier soorten knaagdieren (zoals de dwergmuis en de aardmuis), vos, ree, haas, mol, muskusrat, bruine rat, egel, bunzing, hermelijn en wezel. Ook amfibieën en reptielen, waaronder de bruine kikker, groene kikker, rugstreeppad en de kleine watersalamander zijn er woonachtig. De broedvogelbevolking van de Bouwepet is sinds 1990 verschoven van een typische weidevogelbevolking naar een vogelbevolking van vooral water- en moerasvogels.

Eenmaal terug op de plek waar we onze wandeling begonnen, staan de Exmoorpony's dromerig en tevreden voor zich uit te starren. Dat kan ook bijna niet anders als dit je thuis is.